

ПОГОДЖЕНО

Ректор ІДГУ _____
проф. Лебеденко О.М.
“ _____ ” березня 2011 р.

**ПРОГРАМА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ
ДЛЯ ВСТУПУ НА ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ
“СПЕЦІАЛІСТ”**

Сучасна українська мова

Українська мова – національна мова українського народу і форма його національної культури. Статус української мови як державної.

Фонетика і фонологія сучасної української мови. Поняття про фонему. Функції фонем. Інваріант і варіанти фонем. Система фонем української літературної мови. Класифікація голосних та приголосних фонем.

Звукові зміни у мовному потоці. Асиміляція. Акомодация. Дисиміляція. Спрощення в групах приголосних.

Історичні чергування О з І, Е з І та О, Е з фонемним нулем як наслідок занепаду зредукованих Ъ і Ь; О з Е після шиплячих та ј з історичним коментарем.

Чергування приголосних при словотворі та словозміні в українській мові. Зміна задньоязикових Г, К, Х на передньоязикові Ж, Ч, Ш і З', Ц', С' (з історичним коментуванням).

Графіка української мови. Український алфавіт. Орфографія. Принципи українського правопису.

Лексикологія. Слово як лексична одиниця мови. Пряме і переносне значення слів. Лексичне значення слова. Відмінність слова від морфеми і словосполучення. Типи лексичних значень слів в українській мові. Моносемія і полісемія. Омонімія. Паронімія. Синонімія. Антонімія. Морфологічні типи антонімів.

Активний і пасивний склад сучасної літературної мови. Архаїзми та історизми, їх стилістичне використання. Неологізація як одне з джерел розвитку словникового складу. Тематичні групи неологізмів.

Фразеологія української мови. Поняття про фразеологічні одиниці. Класифікації фразеологізмів за структурою та походженням.

Лексикографія. Типи словників. Історія української лексикографії. Актуальні проблеми сучасної лексикографії.

Морфологічна будова слова. Слово і морфема. Типи морфем. Історичні зміни в морфемному складі слова (спрощення, перерозклад, ускладнення).

Словотвір. Зв'язок словотвору з лексикою і граматиною. Поняття про твірну і похідну основи. Словотворчі афікси. Словотвірна категорія. Словотвірний тип.

Словотвірна парадигма. Словотвірне гніздо. Словотвірна модель. Основні способи творення слів.

Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника: рід, число, відмінок. Парадигматика іменників української мови.

Принцип поділу іменників на відміни та групи. Варіантність відмінкових флексій. Субстантивація.

Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні групи прикметників та явища взаємопереходу між ними. Ступені порівняння якісних прикметників. Прикметникові форми (з історичним коментарем). Відмінювання прикметників. Ад'ективація.

Числівник, його значення, граматичні ознаки і синтаксичні функції. Семантичні групи кількісних числівників. Питання про порядкові числівники. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Нумералізація.

Займенники, їх статус у лінгвістиці. Співвідносність з іменними частинами мови. Семантична класифікація займенників за значенням. Особливості відмінювання прономінативів. Проніміналізація.

Дієслово, його значення, морфологічні ознаки і синтаксичні функції. Дієслівна система. Дві основи дієслова. Класи дієслів. Загальнодієслівні категорії: перехідність / неперехідність, вид. Способи творення видових форм.

Категорія часу дієслова. Сучасна система часових форм дієслова. Історія їх творення.

Категорія способу дієслова. Зв'язок категорій способу і виду.

Дієприкметник як вербоїд. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Перехід дієприкметників у прикметники. Дієприслівник – гібридна форма

між дієсловом і прислівником. Значення дієприслівників, їх творення. Історія виникнення дієприслівників.

Прислівник. Його значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Класифікація прислівників за номінативною природою. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників. Адвербіалізація.

Службові частини мови. Інтер'єктиви. Їх статус у лінгвістиці та загальна характеристика.

Словосполучення, його ознаки. Типи словосполучень за морфологічною ознакою стрижневого слова. Синтаксичний зв'язок у словосполученні. Типи підрядного зв'язку: узгодження, керування, прилягання.

Речення як основна синтаксична одиниця мови і мовлення. Речення і судження. Типи речень за метою висловлювання та структурою.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи вираження підмета і присудка.

Односкладні речення в сучасній українській мові. Їх класифікації. Повні і неповні речення.

Додаток та способи його вираження. Означення. Прикладка як особлива форма означення.

Обставина. Типи обставин за значенням. Способи їх вираження.

Прості речення ускладненої структури: з однорідністю, з відокремленими другорядними членами, зі вставними і вставленими конструкціями, зі звертанням.

Складносурядні речення. Сміслові відношення між частинами складносурядних речень. Пунктуація у складносурядних реченнях.

Складнопідрядні речення. Питання про принципи класифікації складнопідрядних речень у лінгвістичній літературі. Складнопідрядні речення з присубстантивною, займенниково-відносною і з'ясувальною підрядною частиною. Складнопідрядні речення з обставинними підрядними реченнями. Пунктуація в складнопідрядних реченнях.

Безсполучникові складні речення. Пунктуація в безсполучникових складних реченнях.

Багатокомпонентні складні речення, їх типи і види.

Історія української літератури

Жанровий спектр українського фольклору. Поетика ліричних пісень.

Думи та історичні пісні: тексти та їх інтерпретація.

Біблія як літературне джерело. Біблійні традиції в українській літературі.

Літописи як вершинне явище давньої літератури. «Слово о полку Ігоревім»: загальна концепція твору, інтерпретаційні варіанти.

Художньо-філософська система Г.Сковороди, її творча реалізація (поезія, байки, притчі).

Змістово-формотворчі виміри поеми «Енеїда» І.Котляревського. М.Зеров про І.Котляревського і „котляревщину”.

Естетична природа лірики Т.Шевченка. Ідейно-естетичні акценти поезії «трьох літ».

«Великий льох» Т.Шевченка і «Чорна рада» П.Куліша: два погляди на українську історію.

Особливості реалістичної прози І.Нечуя-Левицького та П.Мирного: синтез традиційного й модерного.

Концепція героя і специфіка конфлікту в драматургії І.Карпенка-Карого («Сто тисяч», «Хазяїн»).

Естетичне самовизначення І.Франка. Громадянський пафос лірики поета.

Українська символістська поезія кінця XIX – початку XX століття в контексті європейської модерної літератури. Ліричний струмінь поезії О.Олеся.

Поема “Євшан-зілля” М.Вороного: природа художньої образності.

Мотиви лірики Лесі Українки. Сучасна інтерпретація творчості поетеси.

Неоромантичні тенденції в драматургії Лесі Українки. Міфопоетика драми-феєрії «Лісова пісня».

Ідейно-естетичні акценти модерної прози початку ХХ століття. Поетика імпресіоністичних новел М.Коцюбинського («Цвіт яблуні», «Intermezzo»).

Естетична довершеність новелістики В.Стефаника. Експресіоністський дискурс у прозі письменника.

Стильовий синкретизм української прози 20-30-х років ХХ століття. Два модули художнього буття в текстах Ю.Яновського та М.Хвильового.

П.Тичина як геніальний поет і як ідеологема радянської епохи. Збірка “Сонячні кларнети”: риси символістської поетики.

Типи конфліктних конструкцій у драматургії М.Куліша (“Мина Мазайло”, “Народний Малахій”).

Естетична система київських неокласиків, її творча реалізація.

Історіософські візії поетів “празької школи”: спільне та своєрідне. Грані художнього світу Є.Маланюка.

Художнє осмислення трагедії голодомору в українській еміграційній літературі (“Марія” У.Самчука, “Жовтий князь” В.Барки). Естетичний рівень творів.

Сміхова культура Остапа Вишні. Естетична природа комічного в творчості письменника.

Викриття основ тоталітаризму в романах І.Багряного (“Тигролови”, “Сад Гетсиманський”). Синтез художнього та публіцистичного.

Традиції української пісенної лірики в творчості А.Малишка та Д.Павличка.

Авторська модель художньої картини світу в кіноповісті “Україна в огні”
О.Довженка.

Шістдесятництво як соціокультурне явище. Світоглядно-естетичні пріоритети
шістдесятників.

О.Гончар і українське культурно-духовне відродження. Роман «Собор» як
текст-пересторога.

Громадянський пафос творчості В.Симоненка. «Казка про Дурила»
В.Симоненка: пародійна модель світу.

Константи мистецького стилю Ліни Костенко. Історіософські візії в романі
«Маруся Чурай»..

Морально-етичні виміри екологічної проблематики в українській літературі
(поєми «Чорнобильська Мадонна» І.Драча та «Сім» Б.Олійника).

Новелістика шістдесятників. Гуманістичний зміст новел Гр.Тютюнника як
джерело художності текстів.

Мотиви героїчного чину в художній творчості поетів-дисидентів. Аспекти
модерного стилю В.Стуса.

Художнє осмислення національної історії в українській літературі останніх
десятиріч (романи «Диво» П.Загребельного, «Орда» Р.Іваничука, «На брата
брат» Ю.Мушкетика).